

Důchody

*Yesterday's child
is today's adult
and tomorrow's
grandmother or
grandfather.*

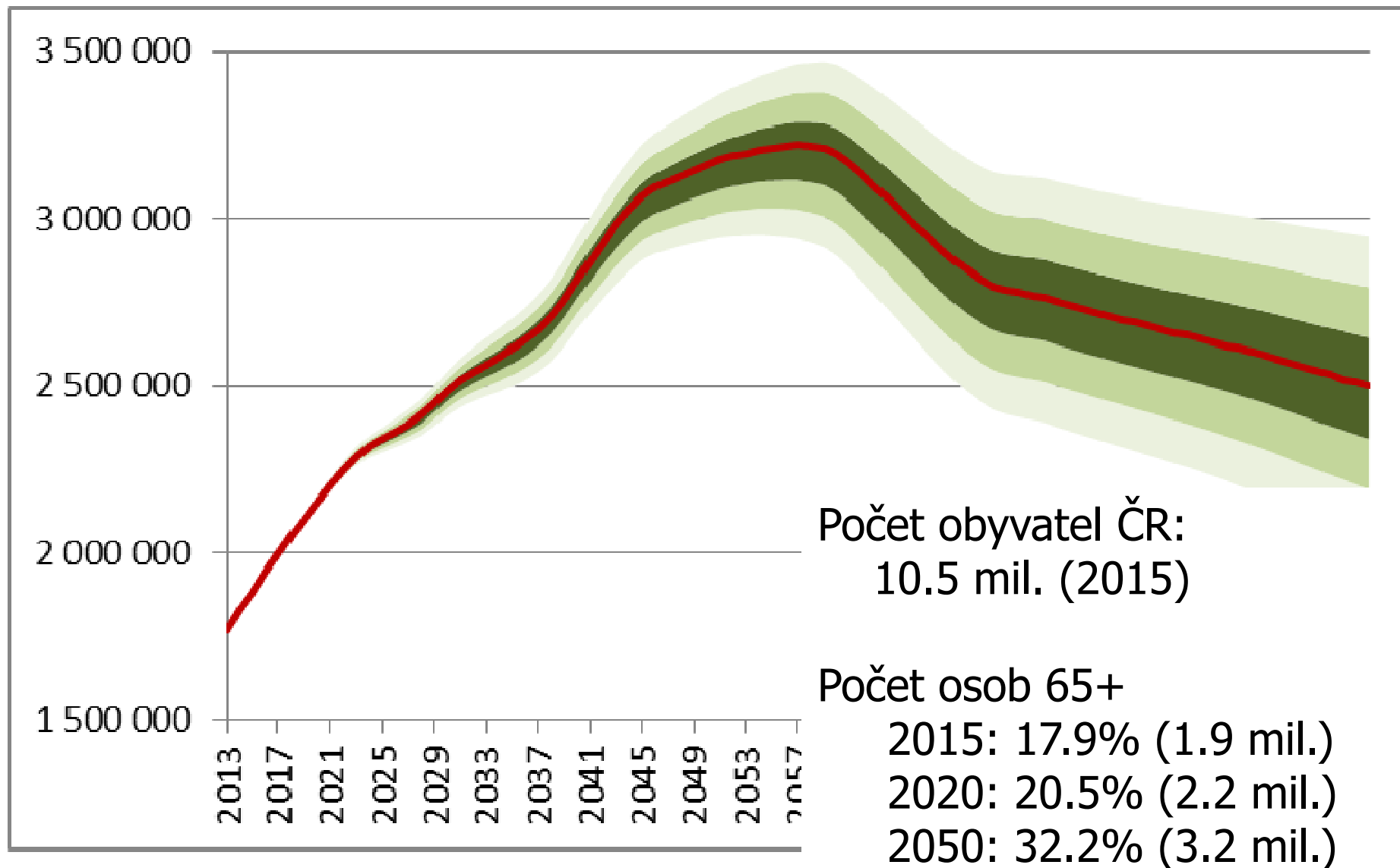
Jana Godarová

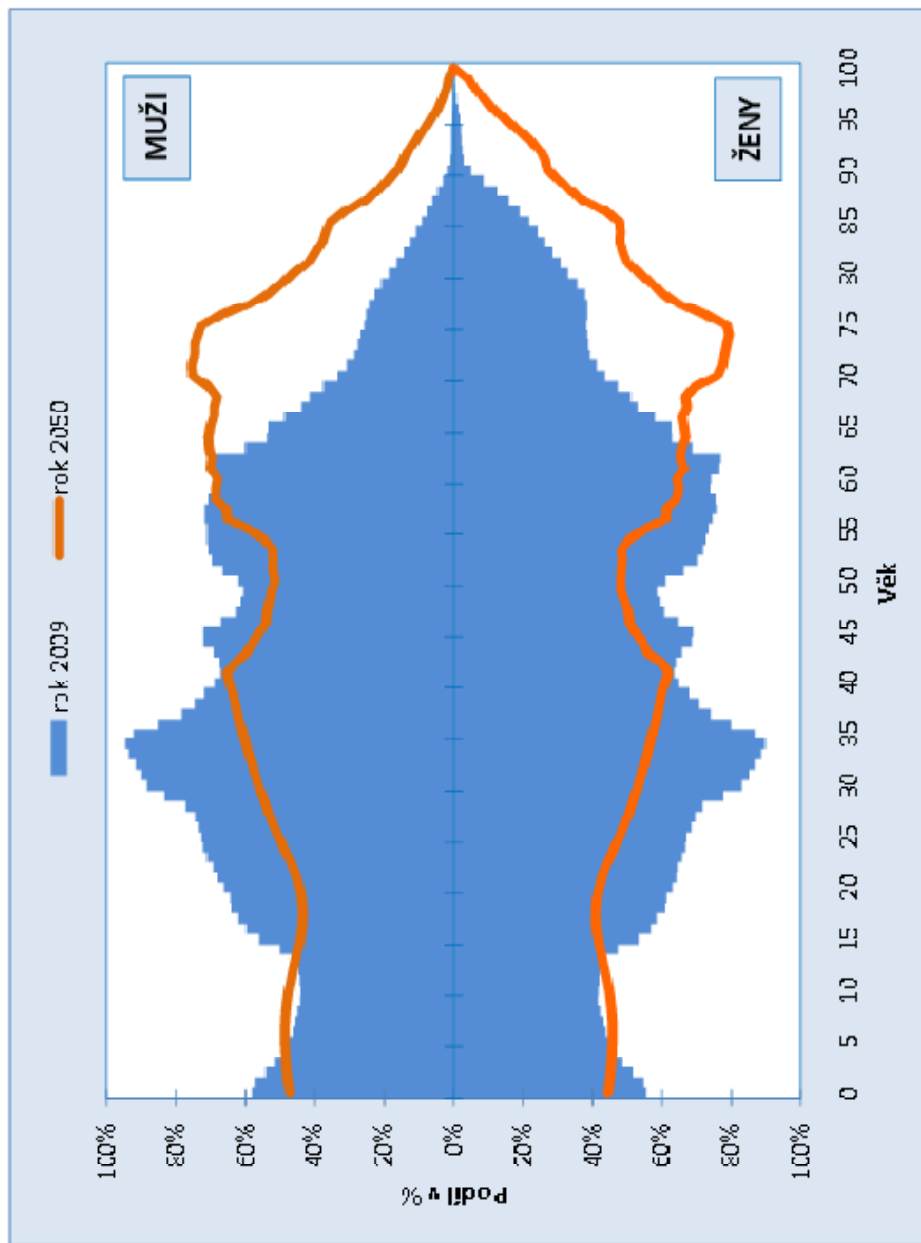
*Prodlužování délky života
je výsledkem
zásadního zlepšení péče o zdraví,
růstu životní úrovně a
je jedním z nejvýznamnějších úspěchů
posledních desetiletí.*

(WHO: Active ageing: a policy Framework, 2002)

Vývoj počtu seniorů ČR

Reálná a předpokládaná věková struktura obyvatelstva ČR v letech 2009 a 2050

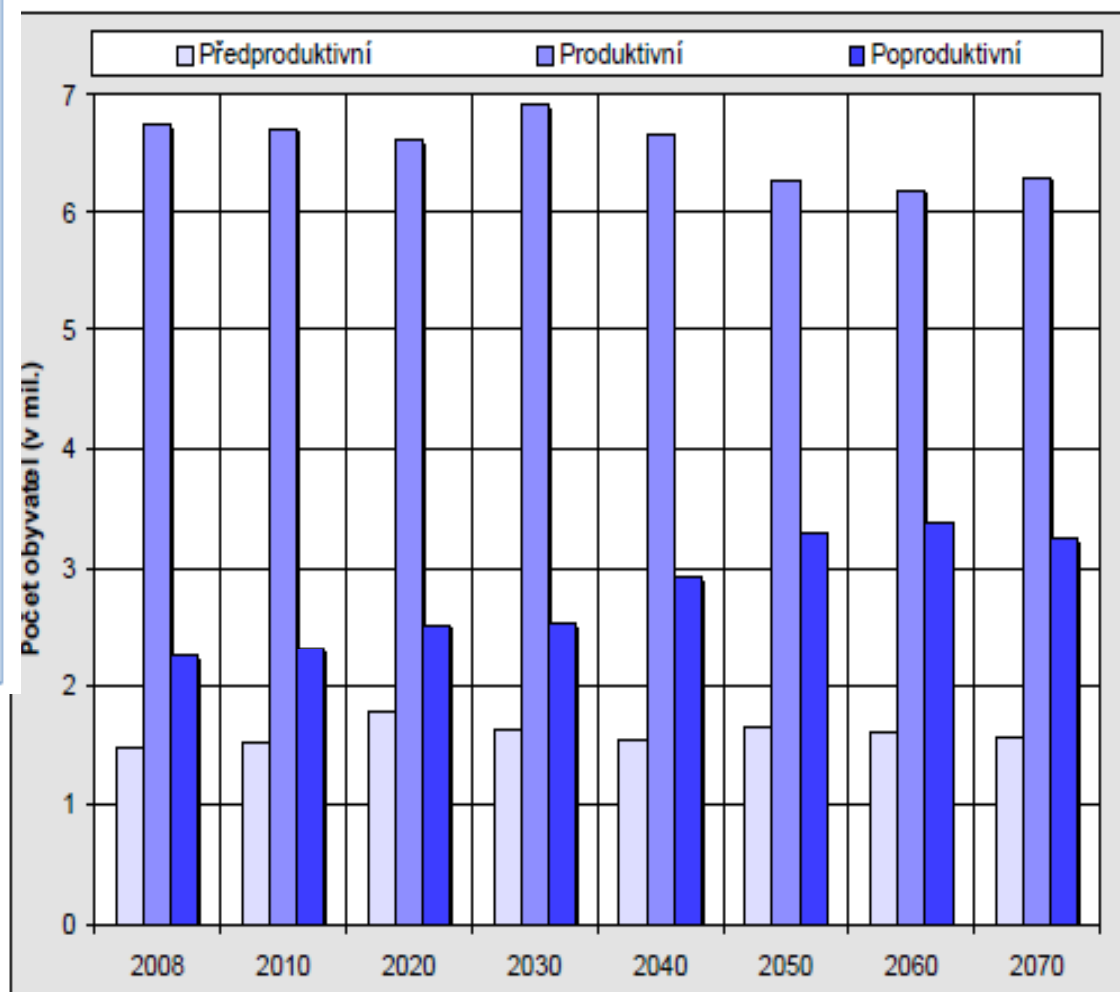

Zdroj: ČSÚ, 2010

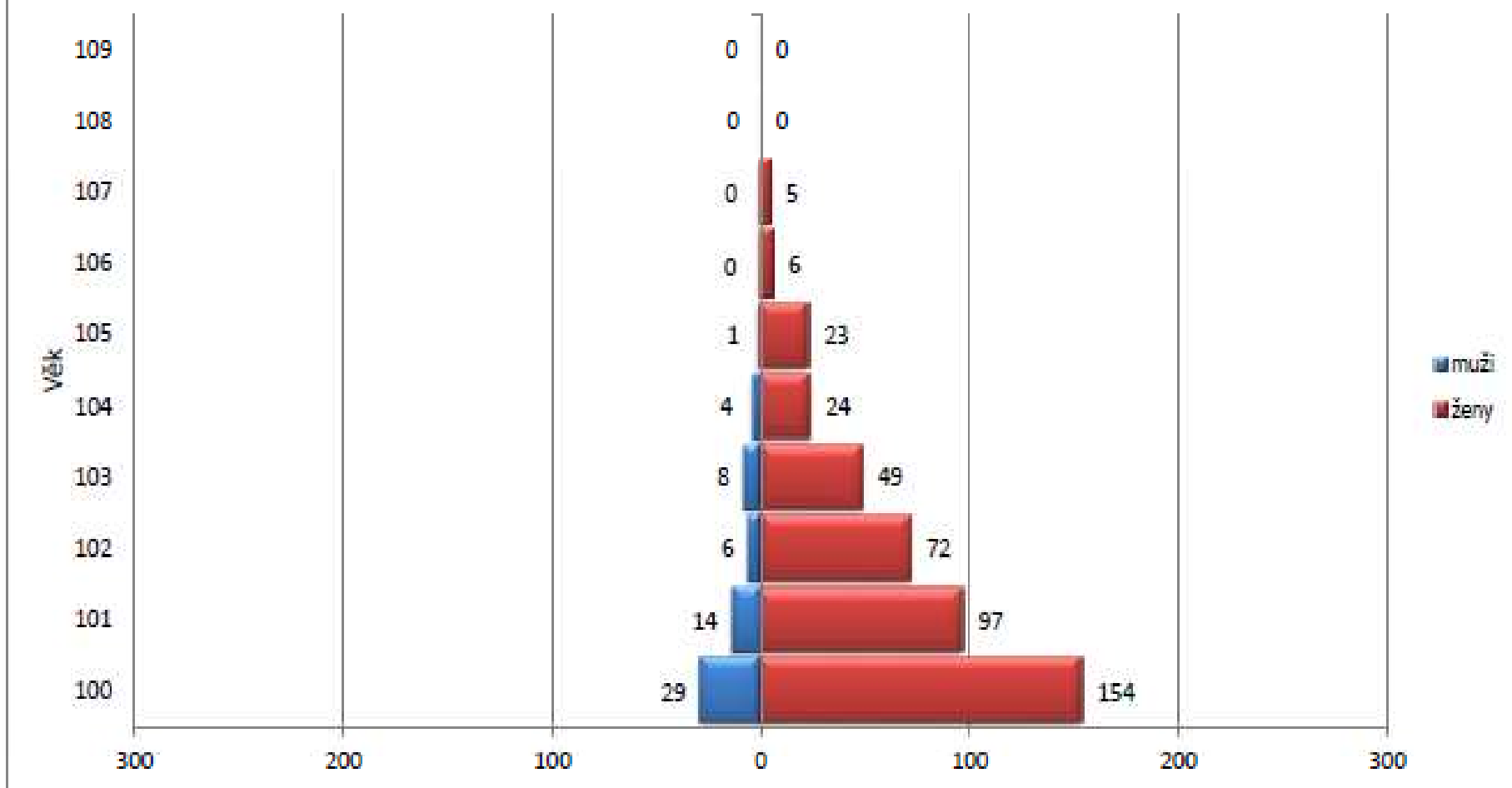
Věková pyramida

Projekce do roku 2100

Starobní důchody - hrozba pro veřejné finance?

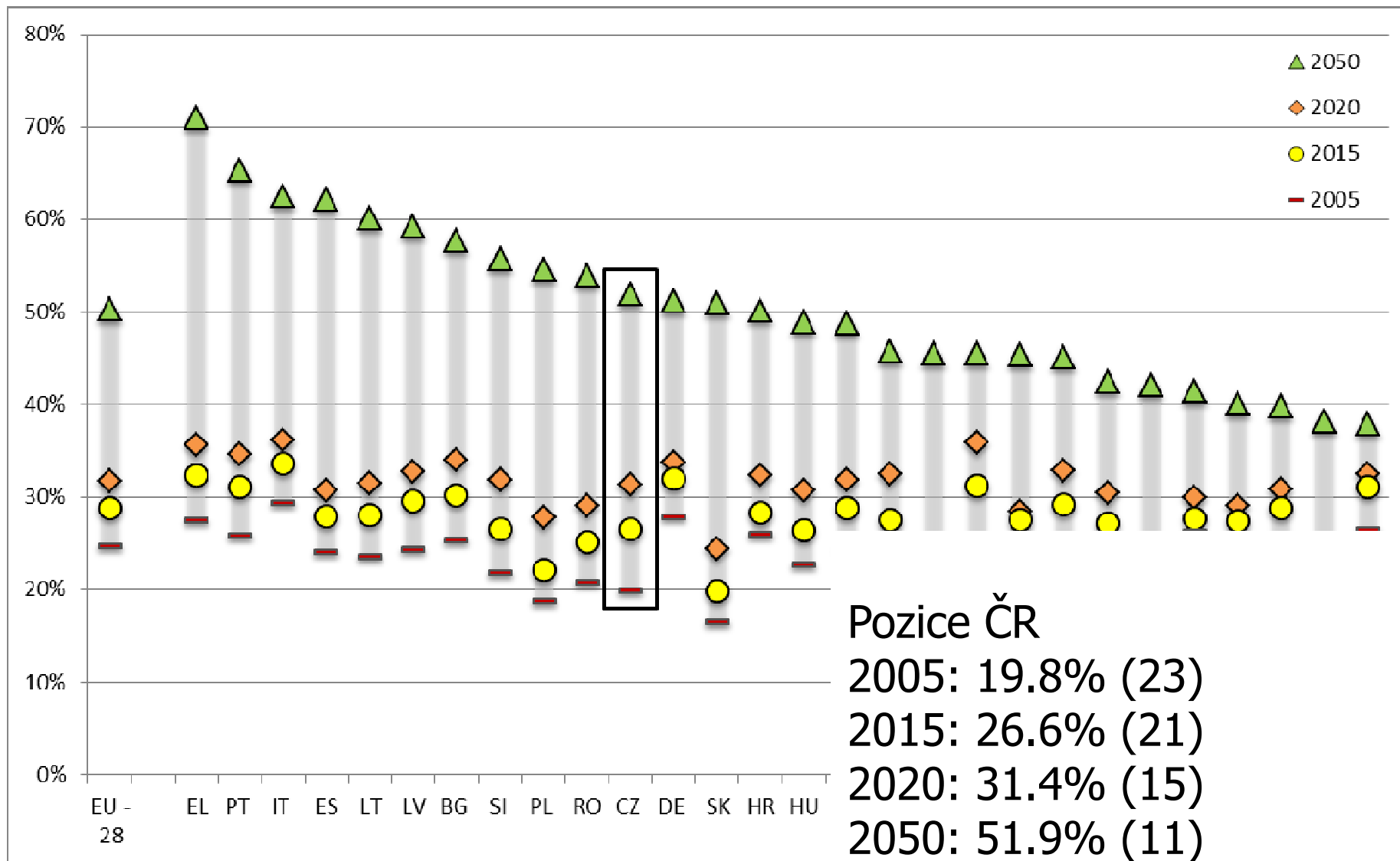

Věkové složení stoletých a starších důchodců k prosinci 2017

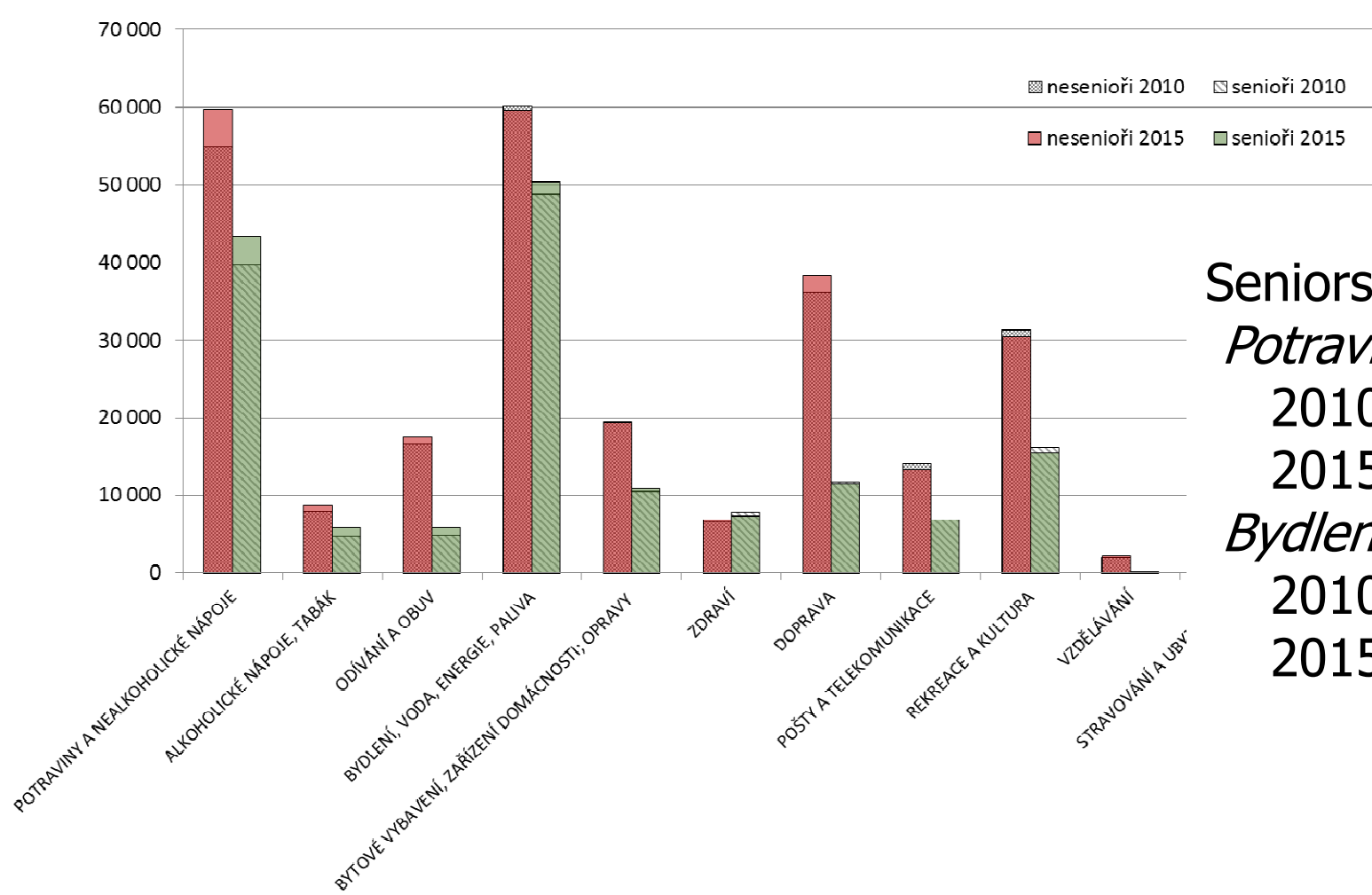
Zdroj: ČSSZ. Důchodová statistika. 2018.

Old – age dependency ratio

Zdroj: Authors based on Eurostat. *Population: structure indicators. Population projections. (2017 a,b)*

Hospodaření seniorské domácnosti v letech 2010 – 2015

Seniorské domácnosti

Potraviny

2010: 23 %

2015: 29 %

Bydlení

2010: 25 %

2015: 30 %

Peněžní vydání seniorské domácnosti v zemích Evropské unie (2010)

	Food and non-alcoholic beverages		Housing, water, electricity, gas and other fuels		Recreation and culture	
	%	rank	%	rank	%	Rank
Bulgaria	30.3	2	41.0	3	2.3	28
Czech Republic	22.3	10	27.4	24	10.3	6
Germany	11.4	25	33.2	17	11.4	5
France	18.8	13	30.2	22	7.1	14
Hungary	19.1	12	44.4	1	5.4	18
Austria	13.0	23	26.7	26	12.1	3
Poland	24.2	8	39.9	5	5.2	20
Romania	32.2	1	41.0	3	2.5	27
Slovakia	24.2	8	42.4	2	6.0	16
Finland	14.2	20	32.8	19	10.1	7
Sweden	13.0	23	38.6	7	13.8	2
United Kingdom	14.9	19	19.0	27	14.9	1

Zdroj: Authors based on Eurostat. *Consumption expenditure of private households.* (2017c)

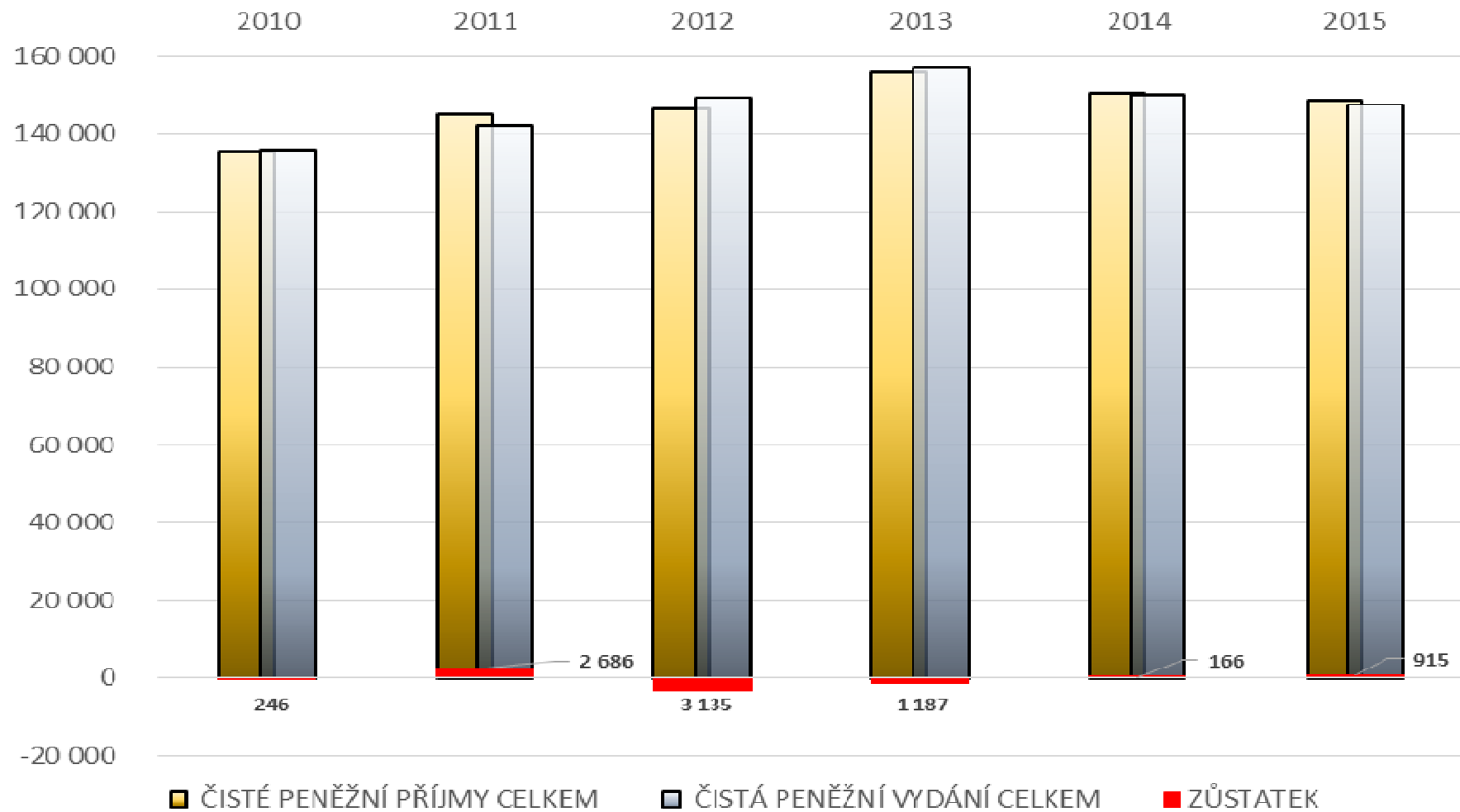

Chudoba seniorů

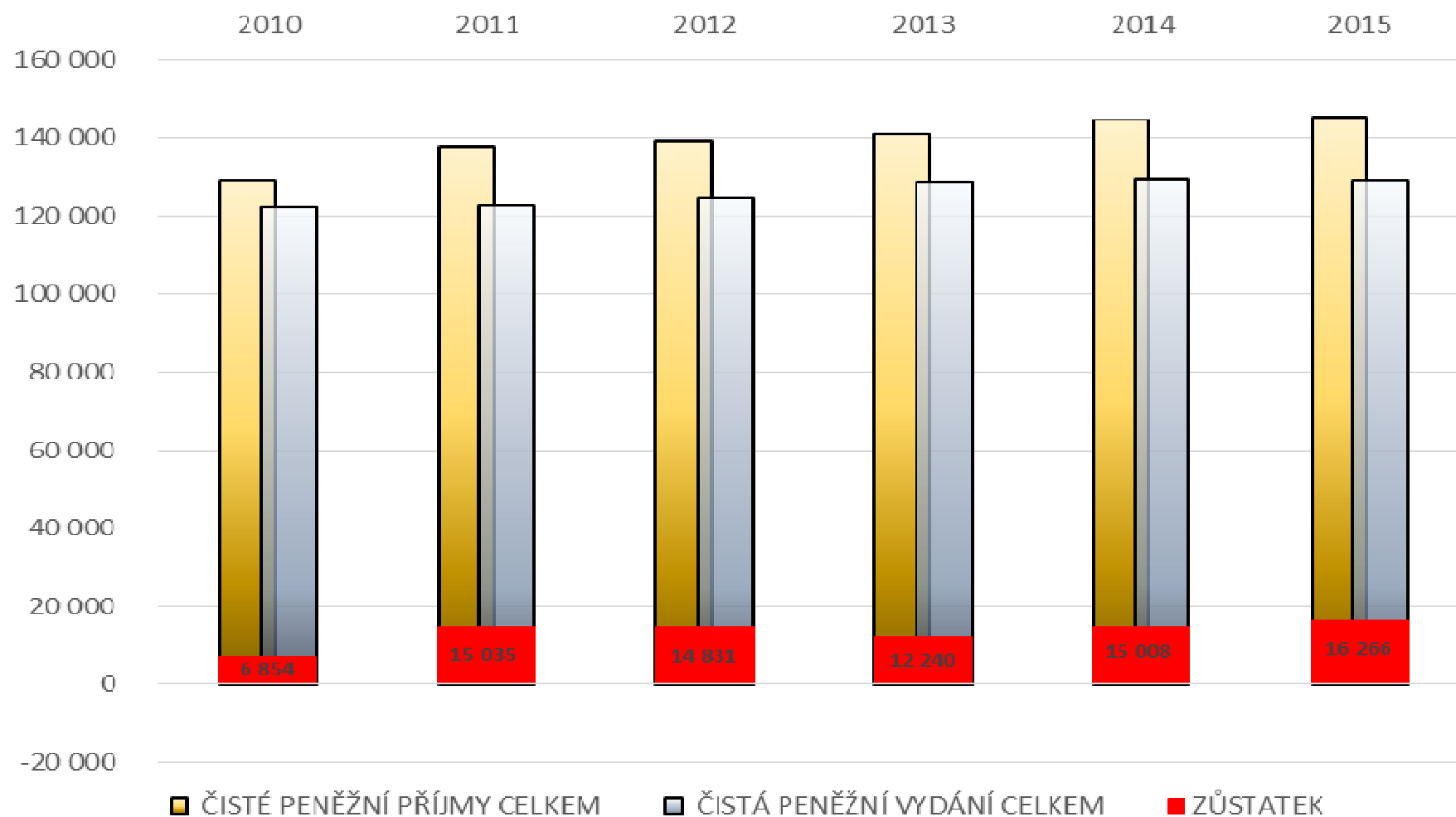
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
AROP (60)	8,7%	8,8%	8,0%	7,6%	8,7%	9,4%
AROP (70)	19,7%	20,4%	20,0%	19,7%	22,3%	24,3%
1-person household – male	26,7%	26,2%	24,8%	26,1%	27,5%	32,2%
1-person household – female	49,4%	51,2%	45,8%	44,6%	49,4%	53,7%
2-person household	6,2%	6,8%	5,6%	4,5%	6,9%	9,0%
3+ household	6,5%	8,2%	9,3%	11,1%	10,9%	7,9%

Zdroj: Authors based on data from *EU-SILC data 2010-2015*

Jednočlenné průměr

Dvojčlenné průměr

Zdroj: Authors based on Český statistický úřad (SRÚ)

HDP x spotřeba seniorů

Přechod z ekonomicky aktivní fáze života do seniorské fáze většinou znamená snížení jejich příjmů.

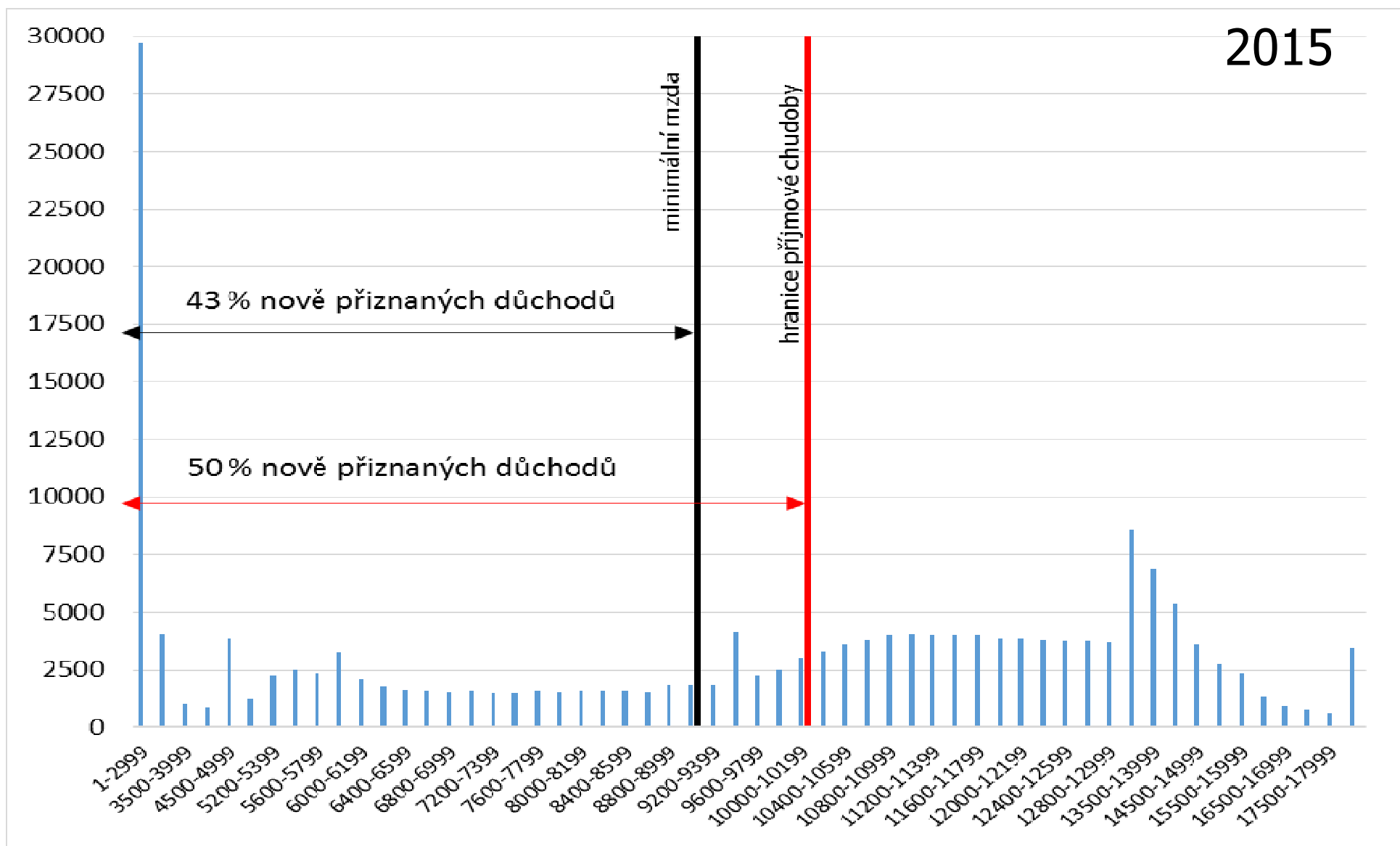
Senioři snižují i svoji spotřebu.

Snížená spotřeba seniorské skupiny populace povede k:

- (1) poklesu agregované spotřeby domácností
- (2) snížení růstu HDP či dokonce k jeho poklesu
- (3) nižšímu daňovému výběru, který sníží výdaje státu;

spirálovitě dominový efekt

2015

Zdroj: Authors based on Česká správa sociálního zabezpečení

Důchodový systém

Nastavení důchodového systému

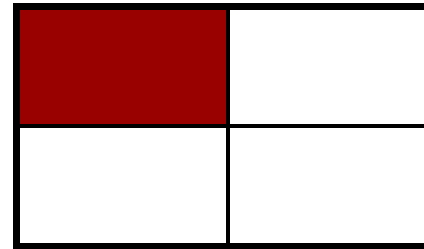
- osobní rozsah (všichni, výdělečně činní, trvalý pobyt, určité skupiny)
- účast osob (dobrovolná, povinná)
- rozsah státní garance
- podoba a rozsah solidarity (příjmová – intragenerační a mezi(inter)generační)
- daňové zvýhodnění (je/není, zvýhodnění příspěvků nebo dávek – jedná se o odložený příjem)
- správa (státní, veřejná, soukromá)

Členění důchodového systému

- důležitými aspekty pro členění jsou:
  - vztah mezi příspěvkem a dávkou
  - způsob financování
    - rozdíl - důchodové zabezpečení X pojištění
    - rozdíl – fondové X kapitálové financování

		vztah mezi příspěvkem a dávkou	
		DB	DC
způsob financování	průběžné	DB PAYG	NDC
	fondové		DC FONDY

DB PAYG

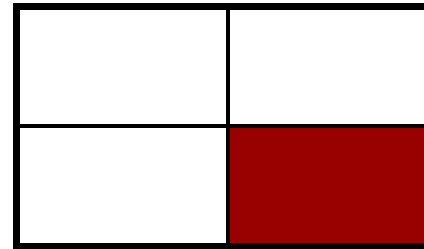
důchody + administrativa = počet EA * průměrný
vyměřovací základ * **příspěvková sazba**

VÝHODY

- příjmová solidarita
- rizika nese stát
- nízké administrativní náklady (marketing)
- indexace automatická (= odolný vůči inflaci)

NEVÝHODY

- citlivost na demografické změny
- náchylnost k politickým zásahům
- nízká motivace (slabá vazba příspěvek dávka)
- obtížnost změny zralého systému
- **Negativní dopad krize**

DC FONDY

(příspěvky + zhodnocení)/naděje na dožití =
důchod + administrativa

VÝHODY

- vyšší zásluhovost
- preference jednotlivců
- průhlednost, transparentnost
- konkurence = vyšší kvalita služeb
- vyšší odolnost (?) vůči demografickým rizikům

NEVÝHODY

- rizika nesou účastníci
- obtížná předvídatelnost dávek
- solidarita je potlačena
- vyšší náklady na administrativu
- finančně náročný přechod
- rizika inflace
- rizika politických turbulencí
- vliv ekonomických poklesů

NDC

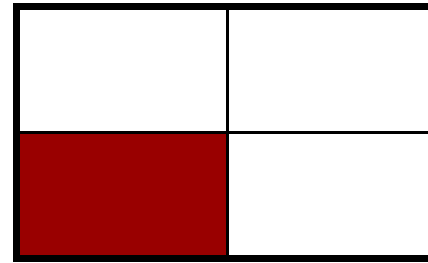
(“**příspěvky + zhodnocení**“)/naděje na dožití =
důchod + administrativa

VÝHODY

- vazba příspěvek dávka
- vhodný v případě málo rozvinutého kapitálového trhu
- snadný přechod oběma směry
- trh práce

NEVÝHODY

- není to příliš složité pro občana?
- (odtržení příjmové a výdajové strany - absorpce demografických změn)
- náročné na vstupní data a fungování IS
- vměšování politiky

DB fondový

- vyskytuje se zřídka (historie)
- zaměstnanecké penzijní plány

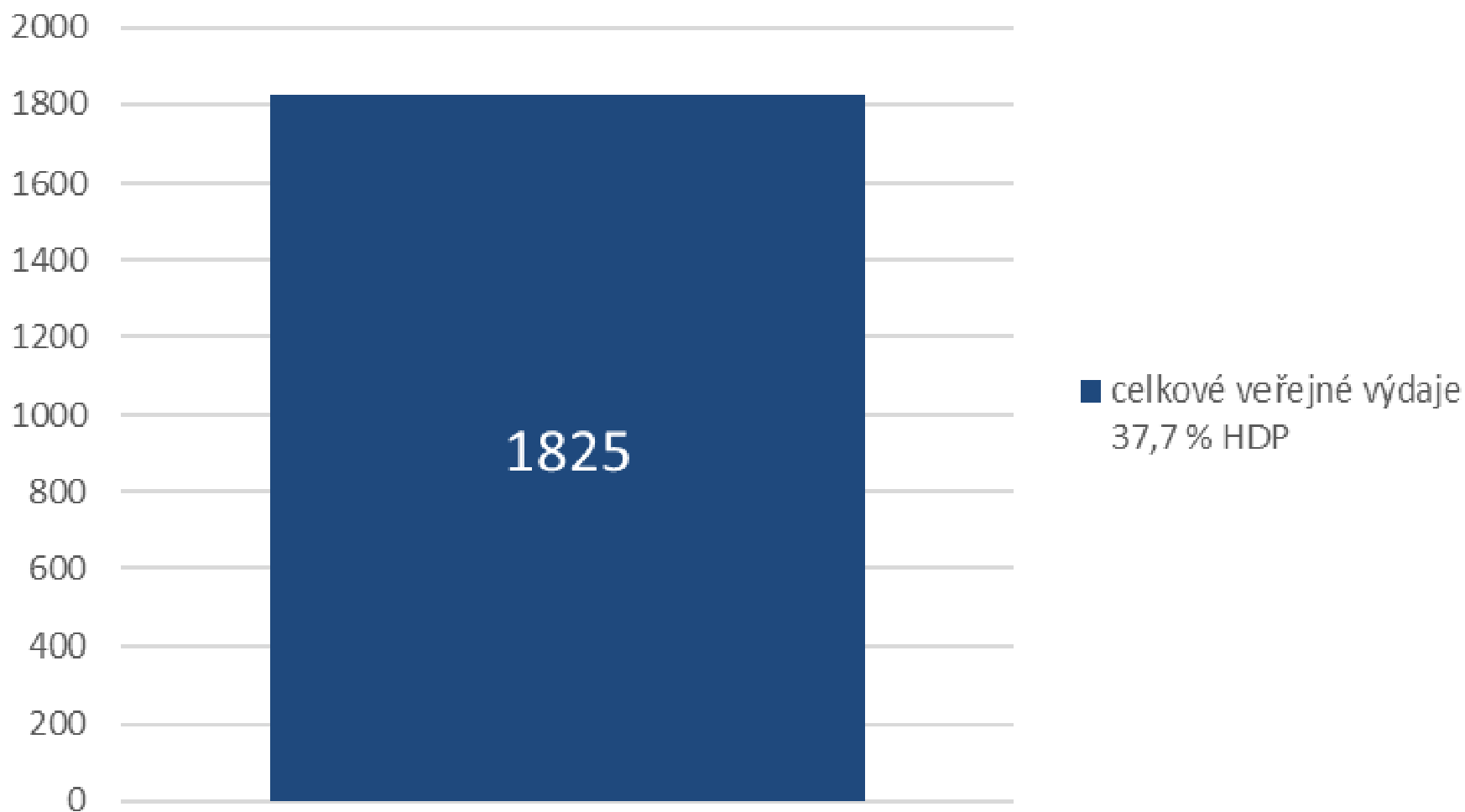
Charakteristika českého důchodového systému

Kritérium	Důchodové pojištění	Penzijní připojištění
Státní garance	Ano	Ne
Osobní rozsah	Všichni výdělečně činní	Individuální
Účast osob	Povinná	Dobrovolná
Financování	Průběžné	Kapitálové
Vztah příspěvků a dávek	Dávkově definovaný	Příspěvkově definovaný
Výše dávek	Závislá na délce doby pojištění a omezeně na výši „předdůchodových“ příjmů	Závislá na výši zaplacených příspěvků
Solidarita	Mezigenerační a příjmová	Žádná (i když státní příspěvek určitou formou solidarity je)
Daňová zvýhodnění	Ano	Ano
Správa systému	Státní	Soukromá

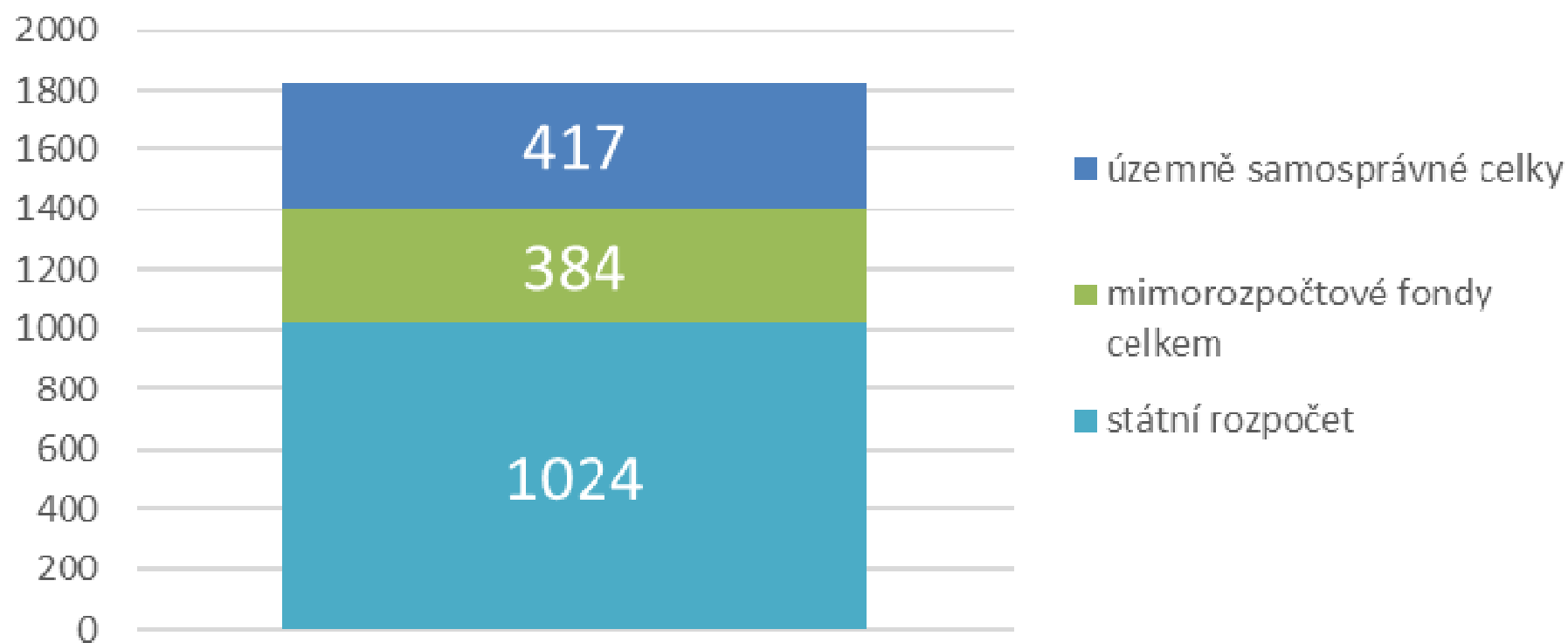
Doporučení Světové banky – **3 pilíře**:

1. pilíř – rovná dávka (financování DB PAYG nebo NDC)
2. pilíř – povinné spoření (provázané nebo neprovázané se zaměstnavatelem)
3. pilíř – dobrovolné spoření bez podpory státu či garance

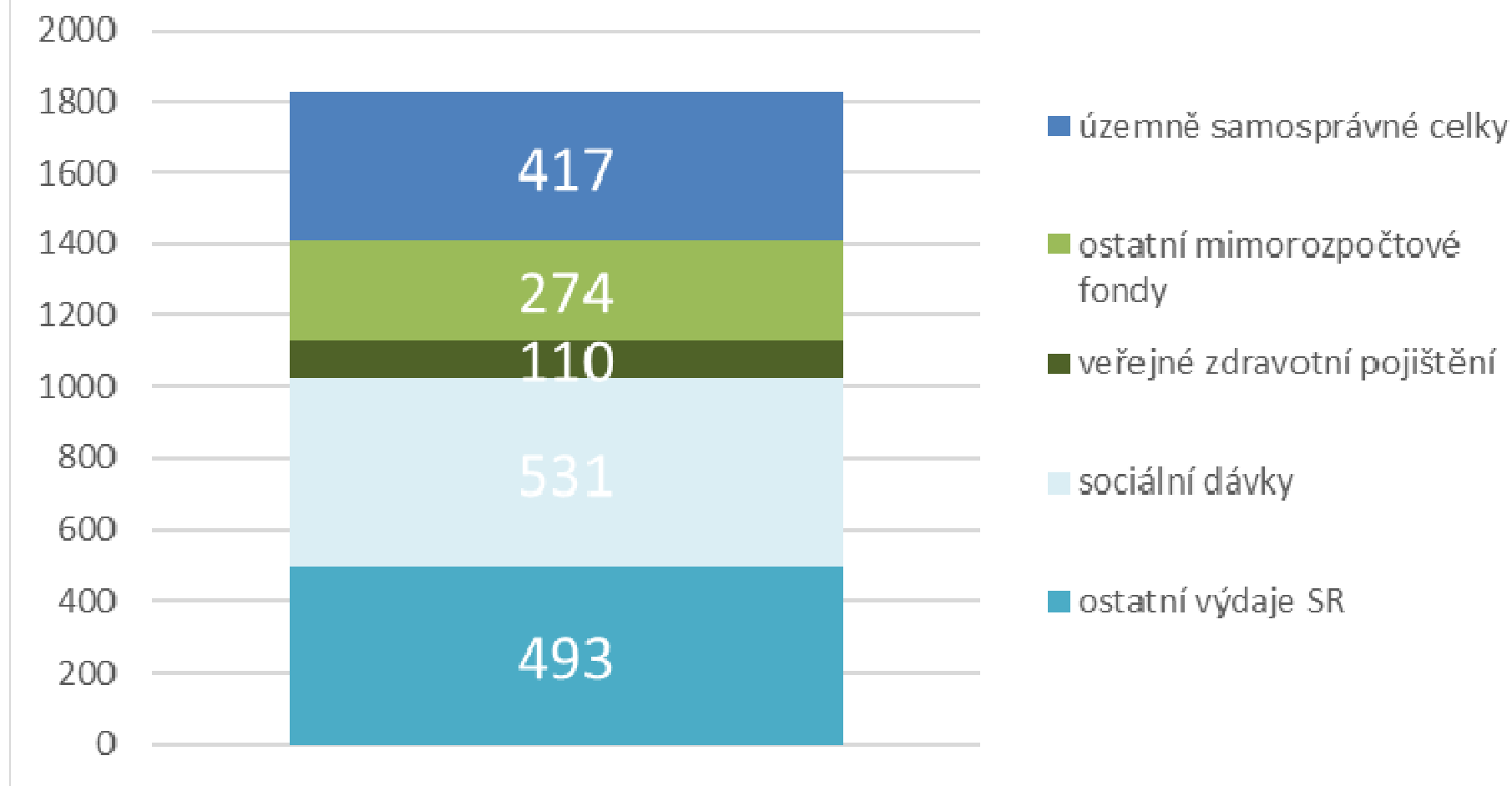
Výdaje veřejných rozpočtů (2017, mld.)

Výdaje veřejných rozpočtů (2017, mld.)

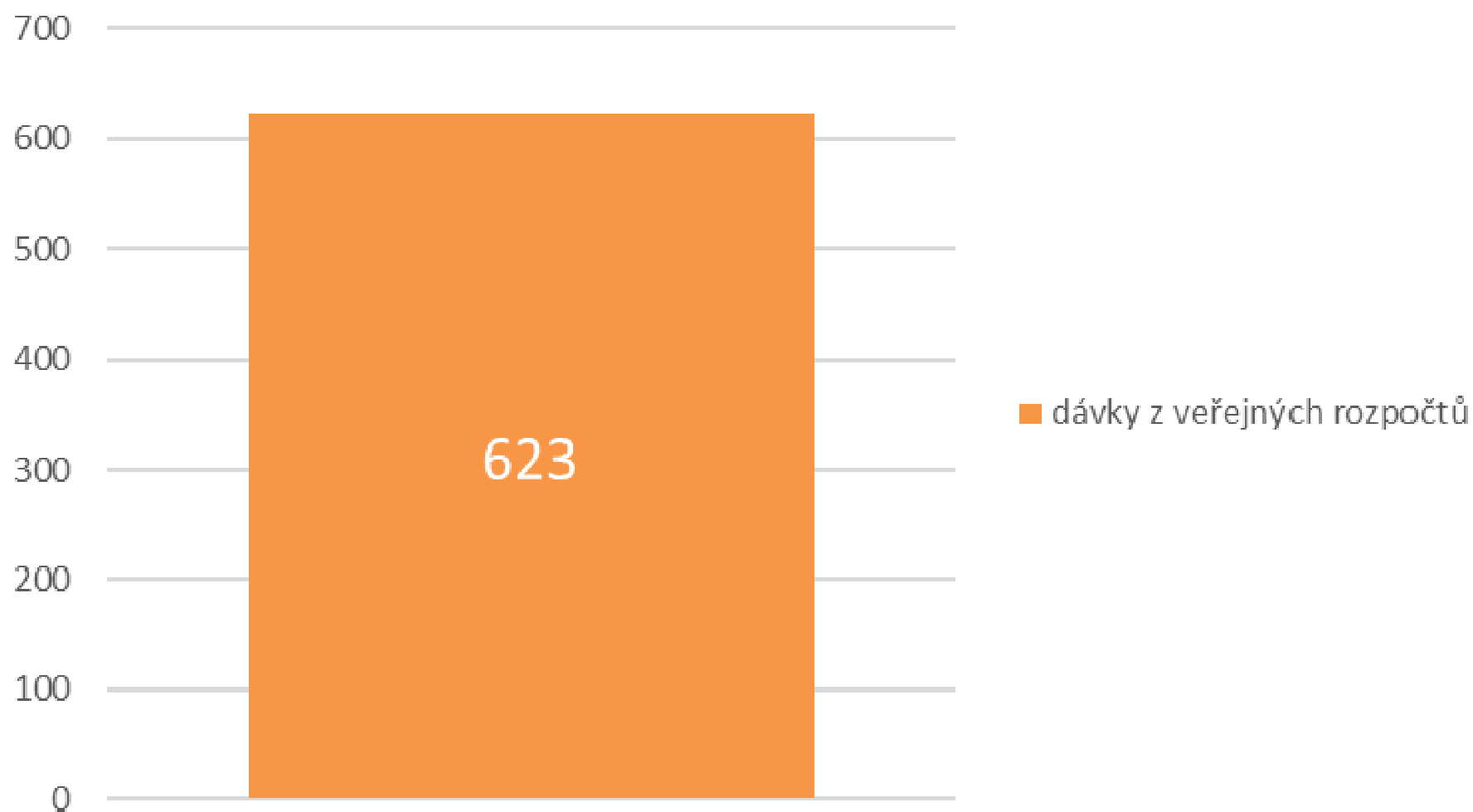

Výdaje veřejných rozpočtů (2017, mld.)

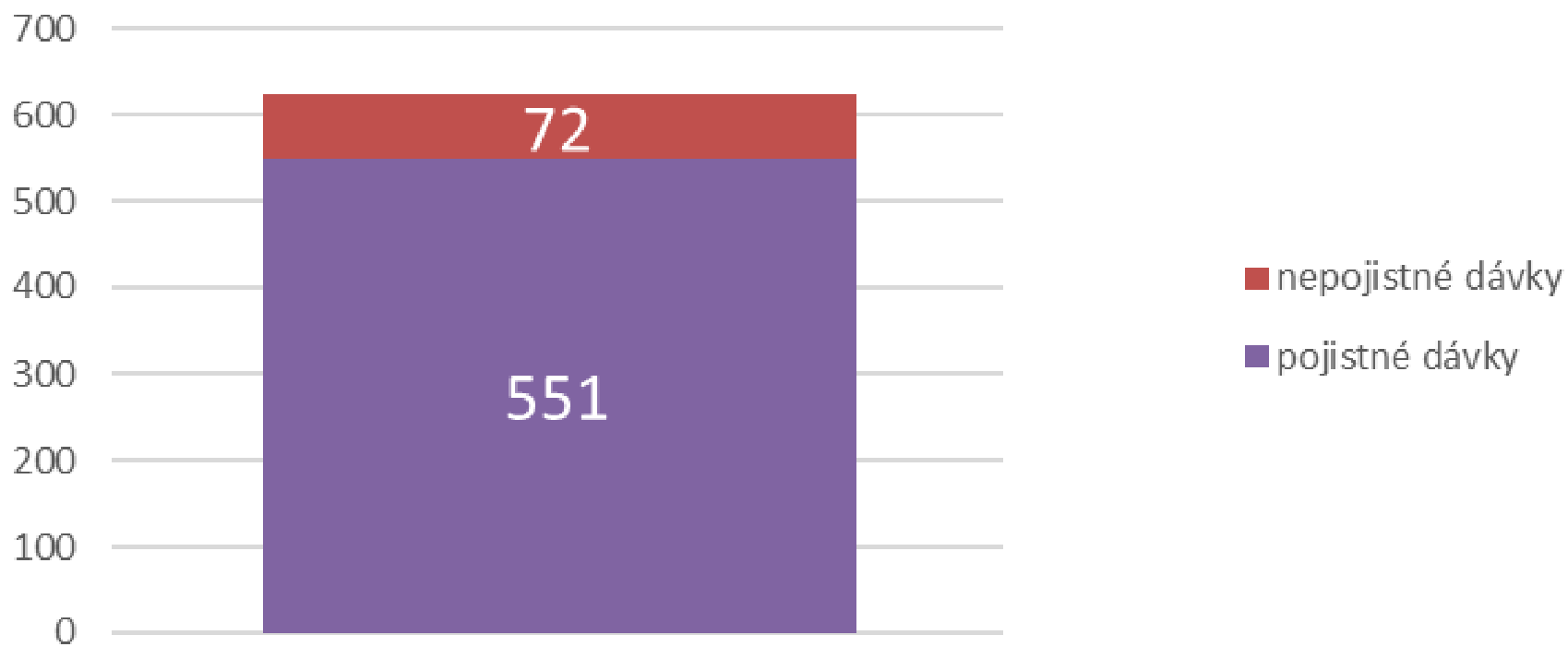

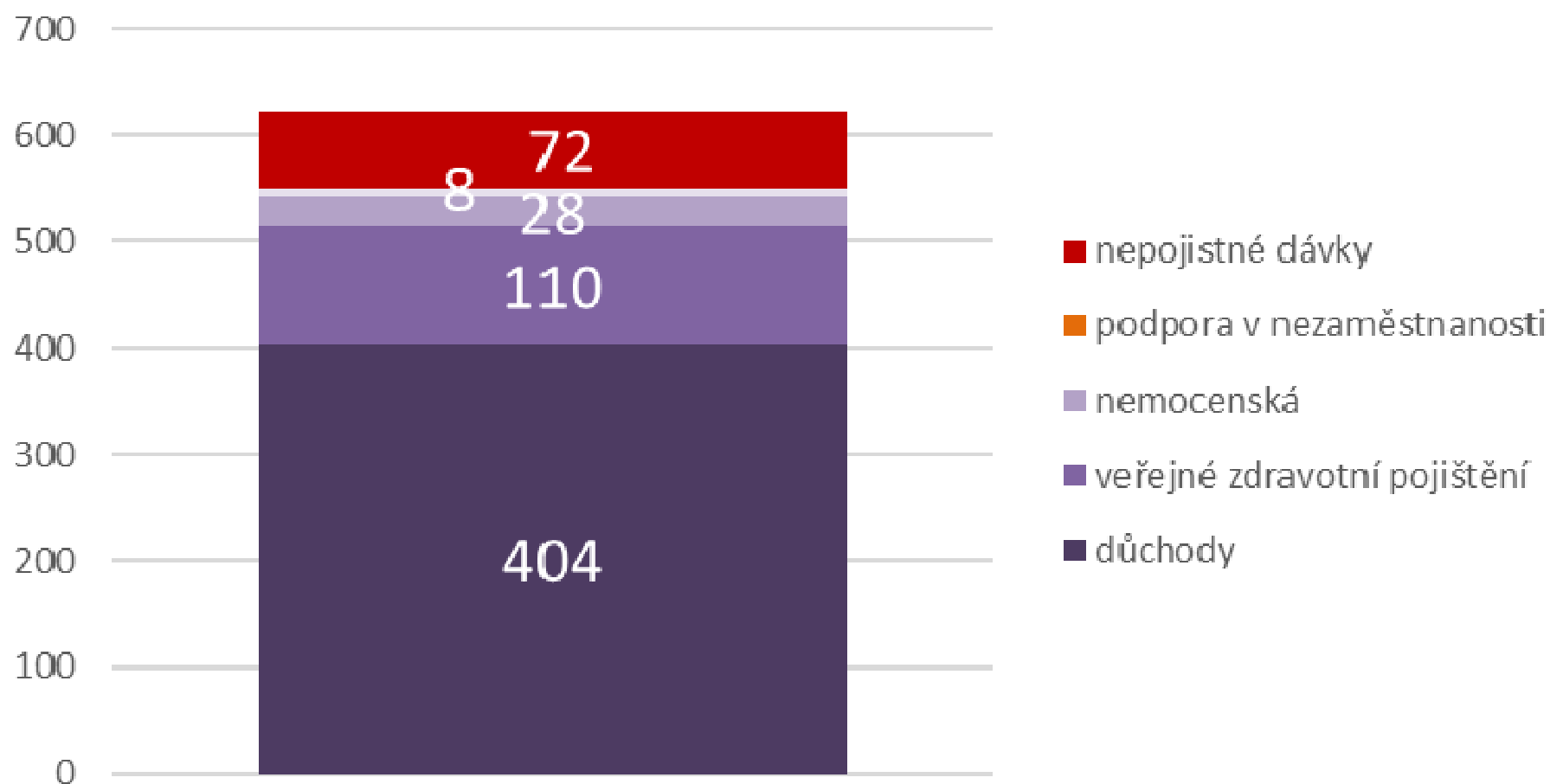
System dávek z veřejných rozpočtů (2017, mld.)

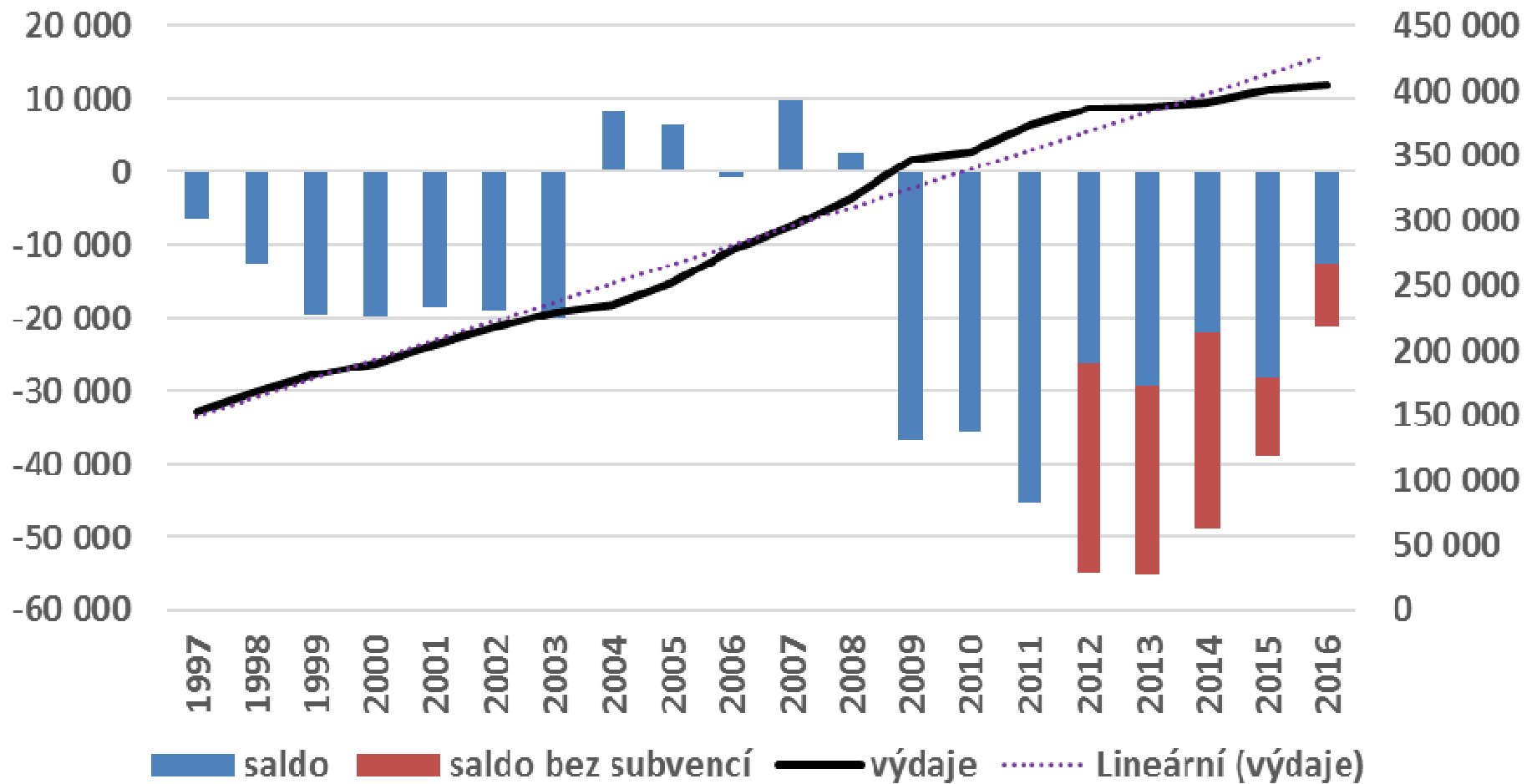
System davek z verejnych rozpoctu (2017, mld.)

System dávek z veřejných rozpočtů (2017, mld.)

Hospodaření systému důchodového pojištění (v mil. Kč; zdroj Státní závěrečné účty ČR)

Zdroj: PSP ČR. Návrh zákona o státním rozpočtu na rok 2018. MPSV ČR. Informace o vyplacených dávkách v prosinci 2017.

Současný důchodový systém v ČR (I. pilíř)

ROK 2017	Nominálně	Reálně ku HDP	Relativně	Důchodové pojištění
	(mld. Kč)	(5 040 mld. Kč)		
Starobní důchody	333,77	6,62%	82,5%	23,1%
Invalidní důchody	43,57	0,86%	10,8%	3,0%
Pozůstalostní důchody	27,03	0,54%	6,7%	1,87%
Důchody celkem	404,37	8,02%	100,0%	28,00%

Zdroj: MPSV ČR. Informace o vyplacených dávkách v prosinci 2017.

Důchodová statistika

k 30.6.2018	celkem	žen	mužů
počet důchodců (starobních)	2 403 695	1 464 600	939 095
celkem důchodců	2 893 665	1 716 008	1 177 657
počet důchodů vyplácených v ČR	3 501 149		
počet pojištěných	5 291 358		
průměrný důchod (starobní)	12 369	13 633	11 247

Zdroj: ČSSZ. Důchodová statistika. 2018.

Důchodová statistika

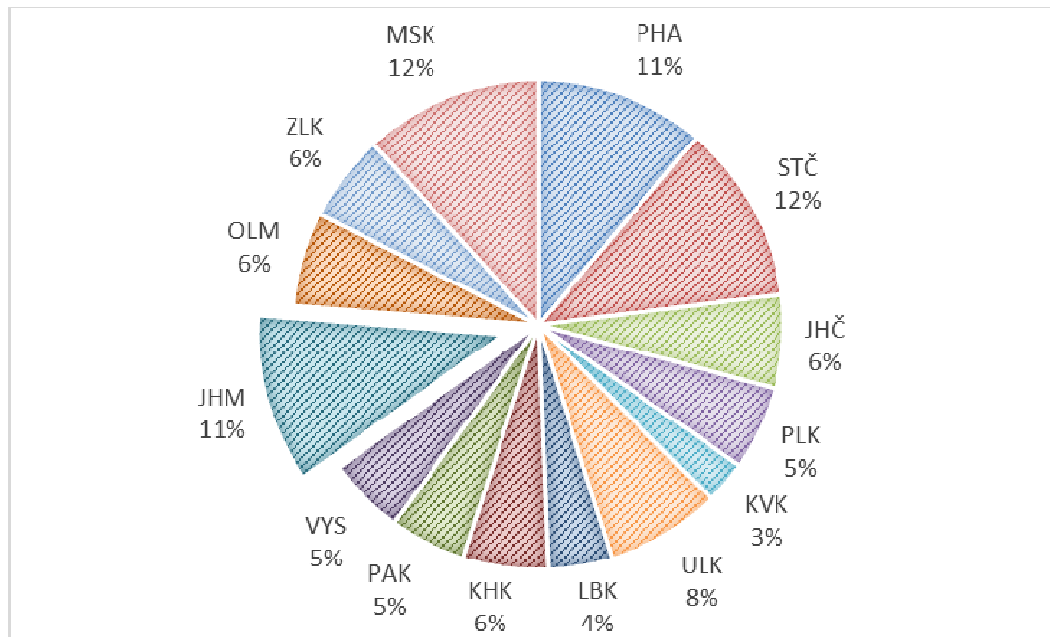
Druh důchodu	Průměrná výše vyplácených důchodů	Počet důchodců
	(prosinec 2017)	31.12.2017
Starobní	11 850	2 403 933
Starobní předčasný	10 564	618 842
Invalidní 1. stupeň	5 998	166 077
Invalidní 2. stupeň	6 922	72 708
Invalidní 3. stupeň	10 655	185 457
Vdovský	7 677	23 676
Vdovecký	6 815	5 590
Sirotčí	6 078	38 522
Celkem	-	2 895 963

Zdroj: ČSSZ. Důchodová statistika. 2018.

Důchodová statistika

průměrný důchod a rozložení počtu důchodců

	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK	KHK	PAK	VYS	JHM	OLM	ZLK	MSK
2017	12 646	12 004	11 755	11 797	11 497	11 706	11 740	11 712	11 624	11 587	11 706	11 496	11 629	11 914
2016	12 172	11 499	11 260	11 308	11 064	11 240	11 269	11 221	11 123	11 079	11 218	11 009	11 122	11 428

Zdroj: ČSSZ. Důchodová statistika. 2018.

Pojistné sociální dávky - PŘÍJMY

Sazby pojistného	zaměstnanec		OSVČ	Dohoda o:	
	zam-nec	zam-tel		provedení práce	pracovní činnosti
Zdravotní pojištění	4.5%	9.0%	13.5%	Stejná pravidla jako v případě zaměstnance. Pojištění se platí pouze pokud zdanitelný příjem přesáhne stanovenou hranici	
Nemocenské pojištění	0.0%	2.3%	2.3% (dobrovolně)		
Důchodové pojištění (starobní, pozůstalostní, invalidní)	6.5%	21.5%	28.0%		
Pojištění v nezaměstnanosti	0.0%	1.2%	1.2%		
Základ „daně“	hrubý plat		50 % zisku		

Výše důchodu PAYG

- Výše důchodu DB důchodu dána formulí, v ČR se důchod skládá ze dvou složek:

$$D_{PAYG.DB}^i = ZV^i + PV^i$$

- Základní výměra (ZV) – stanovena jednotně
  - Pro 2018: 2 700 Kč (9%)
- Procentní výměra (PV) – minimum: 770 Kč

více na: [MPSV](#)

Určení procentní výměry

- **Rozhodné období**
  - 35 kalendářních roků bezprostředně před rokem přiznání důchodu. Nezahrnují se roky před 1986.
- **Roční vyměřovací základ (RVZ)**
  - Valorizované vyměřovací základy (hrubé příjmy) za rozhodné období
  - Pro valorizaci se použije „*koeficient nárůstu všeobecného vyměřovacího základu*“
  - Pozor na vyloučené doby (nemocenské pojištění, rodičovská, studium, ...)

Určení procentní výměry (2)

- Přepočítací koeficient -
vyhlášen vládou

$$w_j = \frac{m_{j+1}}{m_j}$$

- Osobní vyměřovací základ
  - Průměr indexovaných RVZ
  - Zjednodušení → předdůchodová mzda

$$ovz^i = \frac{\sum_{k=Y-1-\min(35, Y-1-1986)}^{Y-1} RVZ_k^i * \prod_{j=k}^{Y-1} w_j}{(\min(35, Y-1-1986) - VD) * 12}$$

Určení procentní výměry (4)

- Výpočtový základ
  - uplatnění redukčních hranic na osobní vyměřovací základ (platí od 30.9.2011)
  - mezi roky 2012-2014 přechodné období

- 2018
  - rh1= 13 191 Kč – 44 % prům. mzdy (zápočet 100 %)
  - rh2=119 916 Kč – 400 % prům. mzdy
(zápočet 26 %/0%)

Určení procentní výměry (5)

- Doba pojištění (výdělková činnost + náhradní doba pojištění) – vliv „prodlužování“ a „výchovy dětí“
- Procentní výměra
  - 1,5% z VZ za každý rok pojištění
- Za přesluhování nebo předčasný odchod do důchodu stanoveny bonusy a sankce

Spočítejte důchod pro jedince, který má OVZ (mzdu) ve výši:

- 11 200 Kč (resp. 12 200 Kč)
- 28 000 Kč (resp. 29 000 Kč)
- 120 000 Kč (resp. 121 000 Kč)

mzda/VZ	do RH1	RH1 - RH2	nad RH2	PVD	ZVD	důchod	příspěvky SP	rozdíl		náhradový poměr		
	do 44 % PM	do 400 % PM	-		42*1,5 %*VZ			9 % PM	28%		důchod	příspěvky
	100%	26%	0%									
11 200	11 200	0	0	7 056	2 700	9 756	3 136	630	280	87%		
12 200	12 200	0	0	7 686	2 700	10 386	3 416			85%		
28 000	13 191	3 850	0	10 736	2 700	13 436	7 840	164	280	48%		
29 000	13 191	4 110	0	10 900	2 700	13 600	8 120			47%		
80 000	13 191	17 370	0	19 254	2 700	21 954	22 400	164	280	27%		
81 000	13 191	17 630	0	19 417	2 700	22 117	22 680			27%		
120 000	13 191	27 749	0	25 792	2 700	28 492	33 576	0	0	24%		
121 000	13 191	27 749	0	25 792	2 700	28 492	33 576			24%		

2. pol. 2011

mzda/VZ	do RH1	RH1 - RH2	RH2 - RH3	nad RH3	PVD	ZVD	důchod	příspěvky SP	rozdíl		náhradový poměr
					42*1,5 %*VZ	2 230			28%	důchod	
11 200	10 886	91	0	0	6 915	2 230	9 145	3 136	183	280	82%
12 200	10 886	381	0	0	7 098	2 230	9 328	3 416			76%
28 000	10 886	4 963	0	0	9 985	2 230	12 215	7 840	152	280	44%
29 000	10 886	5 166	39	0	10 137	2 230	12 367	8 120			43%
80 000	10 886	5 166	6 669	0	14 314	2 230	16 544	22 400	82	280	21%
81 000	10 886	5 166	6 799	0	14 396	2 230	16 626	22 680			21%
120 000	10 886	5 166	9 134	2104	17 192	2 230	19 422	33 600	63	280	16%
121 000	10 886	5 166	9 134	2204	17 255	2 230	19 485	33 880			16%

Možné parametrické změny důchodového systému

Zvýšení příjmů

- Zvýšení sazby pojistného
- Prodloužení doby pojištění
- Zvýšení věku odchodu do důchodu
- Změna podmínek pro nárok (všechny typy důchodů)
- Zrušení/změna náhradních dob

Snížení výdajů

- Zvýšení věku odchodu do důchodu
- Snížení důchodových dávek
- Zrušení/zpřísnění valorizace dávek

Možné parametrické změny důchodového systému

- Valorizace
  - zjišťovat inflaci pro domácnosti důchodců?
  - valorizovat dle zákonné úpravy nebo rozhodnutím vlády?
- Důchodový věk
  - zastropovat hranici odchodu do důchodu (25%)?
  - zohlednit „arduous jobs“?
- Spravedlnost
  - sdílení vyměřovacích základů manželi?
  - diferencovat pojistné s ohledem na počet dětí?

Děkuji za pozornost

přestávka :D